

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic handlowych) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem

COM(2013) 813 final – 2013/0402 (COD)

(2014/C 226/09)

Parlament Europejski, w dniu 9 grudnia 2013 r., oraz Rada, w dniu 13 grudnia 2013 r., postanowiły, zgodnie z art. 114 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic handlowych) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem

COM(2013) 813 final – 2013/0402 (COD).

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 11 marca 2014 r.

Na 497. sesji plenarnej w dniach 25–26 marca 2014 r. (posiedzenie z 25 marca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 138 do 2 – 3 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Tajemnica handlowa obejmuje w rzeczywistości wszystkie informacje (technologię, receptury, dane marketingowe) mające wartość handlową, których poufność należy objąć ochroną. Stanowią one niematerialne wartości przedsiębiorstwa.

1.2 Ochrona tych wartości jest równie ważna dla przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP, jak i instytutów badawczych o charakterze niekomercyjnym, a także konieczna z punktu widzenia konkurencyjności UE, chociażby dlatego, że sprzyja innowacji i rozwojowi nowych form przedsiębiorczości oraz zachęca do badań realizowanych w ramach współpracy bądź do współpracy transgranicznej.

1.3 Pojęcie tajemnicy handlowej nie ma ujednoczonej definicji ani zharmonizowanej ochrony prawnej w UE.

1.4 Komitet popiera cel Komisji, którym jest harmonizacja prawnej ochrony wiedzy fachowej i tajemnic handlowych, gdyż elementy te są niezbędne do stymulowania zdolności przedsiębiorstw do innowacji oraz ich konkurencyjności, szczególnie w wypadku MŚP.

1.5 Komitet zaznacza, że przewidziana we wniosku dotyczącym dyrektywy ochrona tajemnic handlowych przed bezprawnym pozyskaniem i wykorzystaniem jest zbliżona do definicji ustalonej w dyrektywie WE 2004/48 w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, takich jak prawa autorskie, znaki towarowe, projekty bądź patenty, gdyż nakazuje państwom członkowskim umożliwienie posiadaczowi tajemnicy skutecznego dochodzenia roszczeń cywilnoprawnych.

1.6 EKES z zadowoleniem przyjmuje wyważony charakter wniosku dotyczącego dyrektywy, który ma na celu przede wszystkim zagwarantowanie większej pewności prawa oraz podniesienie wartości innowacji będących częścią tajemnicy handlowej dzięki ściślejszemu zbliżeniu przepisów zgodnie z prawem międzynarodowym, zwłaszcza z Porozumieniem w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS).

1.7 Definicja tajemnicy handlowej, choć zgodna z porozumieniem TRIPS, nie wydaje się wystarczająco zniuansowana, by mogła objąć wszystkie kategorie informacji, które powinny zostać objęte ochroną z tytułu tajemnicy handlowej.

1.8 Komitet sądzi, że Komisja mogłaby doprecyzować w motywach, że informacje zawierające potencjalnie wartość handlową mogą również zostać objęte tą ochroną.

1.9 EKES wzywa Komisję do podjęcia natychmiastowych działań w tym obszarze.

2. Wprowadzenie

2.1 Ochrona wiedzy fachowej i tajemnicy handlowej (niejawne informacje handlowe) jest konieczna do stymulowania zdolności przedsiębiorstw do innowacji oraz ich konkurencyjności.

2.2 Koncepcja tajemnicy handlowej obejmuje w rzeczywistości wszystkie informacje (technologię, receptury, dane marketingowe) mające wartość handlową, których poufność należy objąć ochroną.

2.3 Nie są to wyłączne prawa własności intelektualnej, lecz często leżą u ich źródła. Podobnie wiedza fachowa bądź tajemnica handlowa związane z badaniami i rozwojem, które wymagają znacznych inwestycji finansowych i ludzkich, często leżą u podstaw patentu.

2.4 Koncepcja tajemnicy handlowej nie została ujednoczona w UE. Jedyna zharmonizowana definicja znajduje się w porozumieniu TRIPS Międzynarodowej Organizacji Handlu i opiera łącznie na trzech warunkach:

- **Poufny charakter.** Oznacza to, że tajemnica jest ogólnie nieznana zainteresowanym środowiskom bądź trudno dostępna.
- **Wartość handlowa.** W rzeczywistości wynika ona z poufności informacji.
- Prawny posiadacz musi przedsięwziąć wszelkie rozsądne środki w celu zapewnienia poufności tajemnicy handlowej.

2.5 Z powodu braku jednolitej definicji tajemnicy handlowej w UE jej ochrona prawna jest zróżnicowana w systemach prawnych poszczególnych państw członkowskich.

2.6 Jednolita ochrona na poziomie europejskim ma sens w czasach, gdy szpiegostwo przemysłowe i zagrożenia związane z hakerstwem rozwijają się na niepokojącą skalę, szczególnie w sektorach, w których badania i rozwój oraz inwestycje finansowe odgrywają zasadniczą rolę (motoryzacja, telekomunikacja, farmaceutyka).

2.7 Komitet poparł już wcześniej Komisję w jej walce z piractwem i przedstawił swoje stanowisko na ten temat ⁽¹⁾.

3. Wniosek Komisji

3.1 Po konsultacjach przeprowadzonych przed opublikowaniem wniosku Komisja stwierdziła, że między państwami członkowskimi istnieje rozbieżność przepisów krajowych, zwłaszcza dotyczących definicji tajemnicy handlowej oraz środków zaradczych dostępnych posiadaczowi tajemnicy handlowej.

3.2 Wniosek opiera się na dwóch założeniach: rozbieżność przepisów krajowych będzie stanowić przeszkodę w transgranicznych badaniach realizowanych w ramach współpracy oraz zaszkodzi konkurencyjności przedsiębiorstw, których tajemnice handlowe mogłyby zostać wykradzione w państwach członkowskich o najniższym poziomie ochrony.

3.3 Chodzi więc o harmonizację ochrony tych niematerialnych wartości, które nie są uznawane za prawa własności intelektualnej.

3.4 Definicja tajemnicy handlowej

3.4.1 Komisja, opierając się na definicji tajemnicy handlowej zawartej w porozumieniach TRIPS, zakłada, że tajemnica handlowa podlegająca ochronie powinna spełniać łącznie trzy warunki:

- powinna być tajna, czyli nieznana lub trudno dostępna środowiskom zajmującym się zwyczajowo tego rodzaju informacjami;
- powinna mieć wartość ze względu na swój tajny charakter;
- posiadacz przedsięwziął rozsądne środki w celu utrzymania jej poufności.

3.5 Pojęcie przywłaszczenia

3.5.1 Obok nieuprawnionego dostępu do treści zawierającej tajemnicę handlową, kradzieży, korupcji, nadużycia zaufania, naruszenia umowy o poufności, w art. 3 wniosku dodano: „wszelkie inne czyny [...] sprzeczne z uczciwymi praktykami handlowymi”.

3.5.2 Stwierdza się w nim również, że wykorzystanie lub ujawnienie tajemnicy handlowej uznaje się za bezprawne w tych samych okolicznościach bądź gdy osoba, która tego dokonuje, wie w momencie wykorzystania lub ujawnienia, że informacje zostały pozyskane w sposób niezgodny z prawem.

⁽¹⁾ Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 7; Dz.U. C 18 z 19.1.2011, s. 105.

3.6 *Legalne pozyskiwanie, wykorzystywanie i ujawnianie tajemnic handlowych*

3.6.1 W art. 4 wniosku dotyczącego dyrektywy wyłączono następujące przypadki:

- niezależne odkrycie lub wytworzenie;
- inżynieria odwrotna (*reverse engineering*): tajemnica handlowa nie jest chroniona, jeśli może zostać ujawniona w produkcji, który się z nią wiąże;
- skorzystanie z prawa do informacji i konsultacji przysługującego przedstawicielom pracowników, w tym informacji przekazanych tymże przedstawicielom przez pracowników;
- wolność wypowiedzi i informacji;
- działania osób zgłaszających przypadki naruszenia, jeśli spełnione zostały dodatkowe warunki; wykorzystanie lub ujawnienie niezbędne w interesie publicznym;
- zgodność z uczciwymi praktykami handlowymi, przestrzeganie zobowiązań pozaumownych, ochrona uzasadnionego interesu.

3.6.2 Artykuł 4 chroni innowacje, gdyż wyraźnie stanowi, że niezależne odkrycie i inżynieria odwrotna są zgodnymi z prawem sposobami pozyskiwania informacji.

3.7 *Dochodzenie roszczeń przez posiadacza tajemnicy handlowej*

3.7.1 Obowiązek zapewnienia skutecznego dochodzenia roszczeń w wypadku przywłaszczenia tajemnicy handlowej spoczywa na państwach członkowskich.

3.7.2 W związku z powracającymi dyskusjami na temat nadużywania procedury zajęcia podrobionych towarów, we wniosku dotyczącym dyrektywy wzywa się państwa członkowskie do nałożenia sankcji w wypadku nieuzasadnionego wszczęcia postępowania w celu nieuczciwego opóźnienia lub ograniczenia dostępu pozwanego do rynku lub w celu zastraszenia bądź nękania go.

3.7.3 W art. 8 wniosku nawiązuje się do prawa konkurencji, wyznaczając szereg środków ochronnych w celu uniknięcia ujawnienia tajemnicy handlowej w postępowaniu sądowym: ograniczenie dostępu do wszelkich dokumentów zawierających tajemnice handlowe, w całości lub w części; ograniczenie dostępu do rozpraw oraz usunięcie fragmentów zawierających tajemnice handlowe z orzeczenia sądu w wersji nieopatrzonej klauzulą poufności.

3.7.4 Z tytułu środków tymczasowych poszkodowany posiadacz tajemnicy handlowej powinien mieć prawo uzyskać zakaz ujawniania i wykorzystywania tajemnicy handlowej, zakaz produkowania, wprowadzania do obrotu i wykorzystywania towarów powstałych w wyniku jej naruszenia oraz zajęcia lub przekazania tychże towarów.

3.7.5 We wniosku przewidziano wiele innych gwarancji proceduralnych, np. dodatkowo sąd musi mieć możliwość nakazania pozwanemu złożenia gwarancji w celu zapewnienia rekompensaty posiadaczowi tajemnicy handlowej.

4. **Uwagi ogólne na temat wniosku dotyczącego dyrektywy**

4.1 We wniosku przedstawiono dość szeroką definicję tajemnicy handlowej, by objąć nią receptury, badania bądź analizy, które nie podlegają jeszcze prawu własności intelektualnej.

4.2 Celem jest wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw i europejskich ośrodków badań naukowych wykorzystujących fachową wiedzę i tajemnicę handlową, które nie mogą podlegać ochronie na mocy prawa własności intelektualnej ze względu na niemożność pozyskania przez nie wyłącznego prawa do tych elementów.

4.3 W rzeczy samej tradycyjne prawa własności przemysłowej, takie jak patenty, znaki firmowe, wzory i modele, nie obejmują sporego zasobu wiedzy i informacji niezbędnych dla wzrostu gospodarczego przedsiębiorstw.

4.4 MŚP często odwołują się do tajemnicy handlowej, by chronić te kluczowe informacje w obliczu braku wyspecjalizowanych zasobów ludzkich bądź dostatecznych zdolności finansowych do zgłoszenia, ochrony i poszanowania praw własności przemysłowej oraz zarządzania nimi.

4.5 W celu przezwyciężenia tych przeszkód przedsiębiorstwa umieszczają często klauzule o nieujawnianiu informacji w umowach z pracownikami lub podwykonawcami. Przepisy służące ochronie tajemnic handlowych nie mogą prowadzić do ograniczenia wolności słowa lub ograniczenia możliwości informowania o nieprawidłowościach (*whistleblowing*) ani też do ograniczania możliwości pracownika w zakresie zmiany pracy i korzystania przez niego ze zdobytych ogólnych kwalifikacji i doświadczenia.

4.6 Wniosek ma więc sens, tym bardziej że obecne praktyki gospodarcze zmierzają w kierunku coraz częstszego podwykonawstwa, co oznacza, że usługodawcy mogą tymczasowo mieć dostęp do wszelkiego rodzaju wrażliwych informacji.

4.7 Ponadto udoskonalenie systemów informacji i komunikacji ułatwia piractwo, sprzeniewierzenie i rozpowszechnianie tajemnicy handlowej, co zwiększa ryzyko, że zostanie ona wykorzystana w krajach trzecich do wytwarzania produktów, które następnie będą konkurować na rynku europejskim z produktami przedsiębiorstwa będącego ofiarą przywłaszczenia.

4.8 EKES zwraca uwagę na fakt, że coraz większe zaostrzenie wymogów sprawozdawczości, zwłaszcza wobec spółek giełdowych, zagraża tajemnicy handlowej. Informacje zawarte w tych sprawozdaniach stają się de facto publicznie dostępne dla wszystkich inwestorów, którzy mogą się okazać lub stać konkurentami.

4.9 EKES uważa, że wniosek dotyczący dyrektywy powinien również uwzględnić art. 4 – ryzyko ujawnienia tajemnicy handlowej związane z obowiązkami sprawozdawczymi ciężącymi na członkach zarządu lub rady nadzorczej spółek giełdowych.

5. Uwagi szczegółowe na temat wniosku dotyczącego dyrektywy

5.1 We wniosku przewidziano liczne gwarancje proceduralne, zwłaszcza środki tymczasowe i zabezpieczające, lecz także środki naprawcze i rekompensujące w wyniku decyzji sądu stwierdzającej naruszenie tajemnicy handlowej, takie jak zniszczenie informacji posiadanych przez sprawcę naruszenia, wycofanie z rynku i zniszczenie odnośnych towarów, ustalenie odszkodowania i odsetek uwzględniających straty moralne oraz publikacja decyzji.

5.2 Odszkodowanie i odsetki nałożone na żądanie strony poszkodowanej powinny odpowiadać rzeczywistej doświadczonej krzywdzie uwzględniającej aspekty materialne i moralne.

5.3 Sędzia może ustalić wysokość odszkodowania jako płatność ryczałtową „w stosownych przypadkach”, np. na podstawie takich elementów, jak wysokość opłat licencyjnych lub honorariów, jakie byłyby należne w wypadku autoryzowanego wykorzystania tajemnicy handlowej.

5.4 Komitet podkreśla, że pojęcia prawa karnego takie jak „kradzież”, „przekupstwo” czy „oszustwo”, zawarte w art. 3 wniosku dotyczącego dyrektywy, służą dookreśleniu bezprawnego pozyskiwania, wykorzystywania i ujawniania tajemnic handlowych.

5.5 Zamiarem Komisji jest harmonizacja środków zaradczych przewidzianych w przepisach prawa cywilnego w celu umożliwienia innowacyjnym przedsiębiorstwom skutecznej ochrony ich tajemnic handlowych na terenie całej UE. Wynika to z art. 5 „Obowiązek ogólny”, w którym zobowiązano państwa członkowskie do ustalenia środków, procedur i środków zaradczych w celu umożliwienia dochodzenia roszczeń cywilnoprawnych (Komitet podkreśla tę kwestię).

5.6 Wydaje się ponadto, że wniosek zrównuje tajemnicę handlową z rodzajem własności intelektualnej, pomijając jej wyłączny charakter. Poziom ochrony jest zbliżony do procedur przewidzianych w dyrektywie WE 2004/48 w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, takich jak prawa autorskie i pokrewne, znaki towarowe, wzory bądź patenty, przyjętej w kwietniu 2004 r., której przegląd się obecnie rozważa. W odniesieniu do art. 4 EKES uważa, że bardzo ważne jest, by pracownik mógł skonsultować się z przedstawicielem organizacji związkowej w kwestii ujawnienia nieprawidłowości lub innej sytuacji w miejscu pracy, nie ryzykując, że dopuści się naruszenia przepisów. EKES uważa, że w dyrektywie powinno się uwzględnić ochronę pracowników korzystających z możliwości przewidzianych w art. 4 przed represjami.

5.7 W kontekście powracających dyskusji na temat nadużywania procedury zajęcia podrobionych towarów⁽²⁾ (procedura ex parte) Komitet z zadowoleniem przyjmuje fakt, iż we wniosku odchodzi się od dyrektywy WE 2004/48 i wyraźnie zaznacza w art. 10 ust. 2, że właściwe organy sądowe w państwach członkowskich powinny ocenić proporcjonalność środków tymczasowych i zabezpieczających.

5.8 Zbliżenie tajemnicy handlowej do rodzaju własności intelektualnej obejmuje nawet włączenie do wniosku dotyczącego dyrektywy koncepcji uczciwych praktyk handlowych, która istnieje już w porozumieniach TRIPS.

⁽²⁾ Cywilny sąd kasacyjny, Izba Handlowa, 12 lutego 2013 r., 11-26.361 „Société Vetrotech Saint-Gobain international”; 3. izba paryskiego sądu cywilnego, 15 listopada 2011 r. „Sociétés JCB”, komentarz: Laurent Labatte, Marks & Clerk France, doradcy ds. własności przemysłowej.

5.9 Ze swojej strony Trybunał Sprawiedliwości miał okazję zinterpretować koncepcję uczciwych praktyk ⁽³⁾ zawartą w dyrektywie 89/104/EWG zbliżającej ustawodawstwa państw członkowskich odnoszące się do znaków towarowych.

5.10 Mimo znacznych postępów poczynionych we wniosku przyjęcie dyrektywy nie zwolni przedsiębiorstw z obowiązku przedsięwzięcia wszelkich niezbędnych środków zapobiegawczych (technicznych, organizacyjnych i umownych) w celu ochrony tajemnicy handlowej.

5.11 Zbyt dużym uproszczeniem wydaje się zatem ograniczenie informacji mogących zawierać tajemnicę handlową tylko do informacji o bezpośredniej wartości handlowej, gdyż niektóre informacje natury gospodarczej, przemysłowej, technicznej czy naukowej mogą nie mieć bezpośredniej wartości handlowej, lecz potencjalną wartość, szczególnie jeśli dotyczą one danych związanych z badaniami oraz rozwojem technicznym czy naukowym.

5.12 EKES proponuje uzupełnienie wykazu zawartego w art. 4 ust. 1 o stwierdzenie, że pozyskanie tajemnicy handlowej uznaje się za zgodne z prawem, gdy pozyskano ją w jeden z następujących sposobów:

e) wykonanie obowiązków sprawozdawczości spoczywających na członkach zarządu lub rady nadzorczej spółek giełdowych.

5.13 Jednocześnie EKES proponuje uzupełnienie wykazu zawartego w art. 4 ust. 2 o stwierdzenie, że państwa członkowskie uniemożliwiają korzystanie ze środków, procedur i środków zaradczych przewidzianych w niniejszej dyrektywie, w sytuacji gdy domniemanego pozyskania, wykorzystania lub ujawnienia tajemnicy handlowej dokonano w jednym z następujących przypadków:

f) w celu ujawnienia tajemnicy handlowej w ramach wykonywania obowiązków sprawozdawczości przez członków zarządu lub rady nadzorczej spółek giełdowych.

Bruksela, 25 marca 2014 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE

⁽³⁾ Zob. zwłaszcza dyrektywa 89/104/EWG w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w sprawie wykładni koncepcji uczciwych praktyk, Trybunał Sprawiedliwości, 15 marca 2005 r., sprawa C 228/03 „The Gillette Company Gillette Group Finland Oy przeciwko LA-Laboratories Oy”.

ZAŁĄCZNIK

do opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Następujący fragment opinii sekcji został zmieniony wskutek przyjęcia poprawki przez Zgromadzenie, ale uzyskał poparcie co najmniej jednej czwartej oddanych głosów (art. 54 ust. 4 regulaminu wewnętrznego):

Punkt 4.5

4.5 *W celu przewyciężenia tych przeszkód przedsiębiorstwa umieszczają często klauzule o nieujawnianiu informacji w umowach z pracownikami lub podwykonawcami.*

Wynik głosowania nad poprawką

Za:	80
Przeciw:	46
Wstrzymało się:	10
